

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'רלא

ערב שבת קודש
פרשת תצווה / זכור
ח' באדר ה'תשע"ח

יוצא לאור עלידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

פקודת יום

הרבי ממשיך לתת כוחות

כיוון שתובעים מיהודי שתהיה העבודה דשטות דקדושה, שלמעלה מן הטעם ודעת, לכן פותחים מלמעלה את האוצרות הסתומים והחתומים שבהם נאספו העניינים היקרים שנאספו מדורי דורות, בשביל הניצחון במלחמה - הנה כך הייתה גם דרכו של הרבי הנשיא, שנתן (ודברי צדיקים קיימים לעד, שגם עתה ממשיך ליתן) את הכוחות והיכולת, שכל מי שמקבל על עצמו שליחות זו, ובאופן שדורש מעצמו את הסדר ד"תפסת מרובה", אזי בוודאי יצליח.

(משיחת יום שמחת תורה ה'תשכ"ט - תורת מנחם כרך נד עמ' 186)

לזכות

אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ח' באדר ה'תשע"ח - ט"ו באדר ה'תשע"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ח' באדר	הלכות בית הבחירה פרק ח. הלכות כלי המקדש והעובדים בו.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הלי שביתת יו"ט.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע כב. מ"ט סז. מ"ע לה. מ"ט פג. מ"ט פד.
ש"ק	ט' באדר	פרק ג-ה.	פרק ב.	מ"ט פה. פב. מ"ע לד. מ"ט פו.
א'	י' באדר	פרק ו-ח.	פרק ג.	מ"ע כג. מ"ט עב. מ"ע לב. לו.
ב'	י"א באדר	פרק ט-י. הלכות ביאת המקדש.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ד.	מ"ע לג. מ"ט פח. פז. עג. קסג. קסד.
ג'	י"ב באדר	פרק ב-ד.	פרק ה.	מ"ט סח. קסה. מ"ע לא. מ"ט עז. עז.
ד'	י"ג באדר	פרק ה-ז.	פרק ו.	מ"ט עה. עו. מ"ע כד. מ"ט סט. עז. עא.
ה'	י"ד באדר	פרק ח-ט. הלכות איסורי מזבח.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ז.	מ"ט עד. מ"ע סא. מ"ט צא. צב. צג.
ו'	ט"ו באדר	פרק ב-ד.	פרק ח.	מ"ט צד. צה. צו. צז. מ"ע פו.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחרה**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', ח' באדר	4.17	5.03	5.25	6.23	9.03	11.54	12.24	5.33.2	5.58
ש"ק, ט' באדר	4.16	5.02	5.24	6.22	9.03	11.54	12.24	5.34.0	5.58
א', י' באדר	4.15	5.01	5.23	6.20	9.02	11.54	12.24	5.34.8	5.59
ב', י"א באדר	4.14	5.00	5.22	6.19	9.01	11.54	12.24	5.35.6	6.00
ג', י"ב באדר	4.12	4.59	5.20	6.18	9.01	11.54	12.24	5.36.4	6.01
ד', י"ג באדר	4.11	4.58	5.19	6.17	9.00	11.54	12.24	5.37.2	6.01
ה', י"ד באדר	4.10	4.57	5.18	6.16	8.59	11.53	12.23	5.37.9	6.02
ו', ט"ו באדר	4.09	4.56	5.17	6.15	8.59	11.53	12.23	5.38.7	6.03

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ו שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י
תצוה / זכור	4:56	6:10	5:11	6:11	5:02	6:10	5:14	6:12
תשא	5:02	6:15	5:17	6:17	5:07	6:16	5:20	6:18

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי-יצחק שייקביץ, יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליוחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

פקס: 03-9606169 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

7474-ISSN 0793

ידי חובה את כל הציבור¹⁰⁶.

"יש להרעיש ולפרסם בכל מקום ומקום, הן בחוץ לארץ והן (ועל-אחת-כמה-וכמה) בארצנו הקדושה, על דבר ההשתדלות שכל ענייני הפורים יהיו באופן ד'ברוב עם הדרת מלך'... בנוגע ל'משתה ושמחה' – אף שכל אחד ואחד חוגג סעודת פורים בביתו, עם בני משפחתו... הרי יכולים להוסיף בשמחת פורים 'ברוב עם' לאחרי הסעודה בביתו עם בני משפחתו"¹⁰⁷. בבית-חינו, לאחר הסעודה של כל אחד בביתו, מתוועדים שוב בלילה, כיוון שגם ב'עד דלא ידע' יש דרגות זו למעלה מזו, ויש להתייגע כדי להגיע ל'לא ידע' באופן נעלה יותר"¹⁰⁸. 'פורים תורה' איננו עניין של ליצנות ח"ו כטעות העולם, אלא שבמקום לדייק ולהתייגע על עומקם של דברים, מתעכבים על עניין שטחי יותר, עניין הקשור ומביא לידי הוספה בשמחה, אבל בכל אופן הרי זה עניין של 'תורה', ככל ענייני התורה"¹⁰⁹. בהתוועדות פורים, נהג הרבי לעשות מגבית עבור 'קופת רבינו'¹¹⁰. לקראת סיום ההתוועדות נהג כ"ק אדמו"ר להזכיר אודות ההכנות למבצע פסח, כולל לדאוג למעות-חיטין, מזון ולבוש, כיוון שזמנים הפורים עצמו מתחילים "שלושים יום לפני החג"¹¹¹. נוהגים לשיר 'האָפּ קאַזאַק'¹¹².

יום שישי,

ט"ו באדר, שושן פורים

סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה – הערב, יום חמישי אור ליום שישי, כל הלילה. הנמצא

106 ביאור העניין במכתבו שנדפס ב'התוועדויות' תשמ"ב ח"ב עמ' 980.

107 ספר השיחות תשמ"ט כרך א, עמ' 335.

108 'התוועדויות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1420 ואילך. בספר-השיחות תש"ג ח"א עמ' 351 הציע הרבי לערוך ג' התוועדויות בקשר לימי הפורים, כדי שיהיו באופן של 'חוקה', עיי"ש.

109 'התוועדויות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1426.

110 ספר-המנהגים שם, וראה ב'אוצר' עמ' רעט-רפג.

111 שו"ע אדה"ו ס' תכט ס"א. ראה 'התוועדויות' תשמ"ב ח"ב עמ' 977, תשד"מ ח"ב עמ' 1280, תשמ"ח ח"ב עמ' 303, תנש"א ח"ב עמ' 339, 399. ועוד.

112 (ספר-הניגונים, ניגון כד) שיחת פורים תשל"ב. לפעמים נזכר פורים בין הזמנים שבהם ניגנו את ניגון 'ארבע הבבות' של אדה"ו (שם, ניגון א). הרבי ציווה בקביעות לנגנו לקראת סיום התוועדויות הפורים, ואחריו 'ניע זשוריצלי'. פעמים שציווה לנגן גם 'קול ביער' (שם, ניגון ב) – 'אוצר' עמ' רצב"ג.

בירושלים ובמקומות המוקפין, ועדיין לא קידש לבנה, יעשה זאת קודם קריאת המגילה.

בירושלים עיה"ק הוא יום הפורים, ונוהג כאמור אתמול בערי הפרוות. בעיר חיפה קוראים את המגילה גם בט"ו, כי היא ספק מוקפת חומה"¹¹³.

בערי הפרוות: אין אומרים תחנון ואסור בהספד ובתענית. מרבין קצת במשתה ושמחה"¹¹⁴. בערי הפרוות (ומחר גם בירושלים) יש להוסיף היום בשמחה רבה מזו של יום הפורים עצמו; ביום ט"ז – שמחה גדולה יותר, וכן בכל יום ויום מימי החודש, עד שביום האחרון דחודש אדר צריכה להיות שמחה מופלגת ביותר"¹¹⁵.

גם לאחר ימי הפורים שייך לעורר על 'מבצע פורים', מפני שתכליתם של ימי הפורים היא שההתעוררות של 'קיימו מה שקיבלו כבר' תבוא לידי ביטוי גם אחר-כך, ואז מתחיל מבצע פורים האמיתי"¹¹⁶. ופעם אמר הרבי סיבה אחרת, לסייע לאלה שנוקקו ללוות כדי שיוכלו לחוג את הפורים כהלכתו – לפרוע את חובותיהם, וגם זה חלק מ'מבצע פורים'¹¹⁷.

בימים שאחרי פורים השמחה גדולה יותר, בגלל שבהם ניתוסף גם ענין הגאולה "מיסמך גאולה לגאולה", גאולת פורים לגאולת פסח"¹¹⁸.

113 לקוטי-שיחות כרך כ"ט עמ' 423. דין ספק אמרו בגמרא (מגילה ה.ב. ב"י ומשנ"ב ס' תרפ"ח) בטבריה. ובפסקי תשובות שם ס"ק ז הביא גם את: חברון, צפת, שכם, חיפה, עכו, גוש חלב, יפו, לוד, רמלה, עזה, יריחו ובית-שאן. וראה באג"ק ח"ט עמ' סו: "בענין שושן פורים. הנה בכמה מקומות באה"ק ת"ו חל דין זה גם עתה, ולא רק בירושלים".

114 לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע ס' תרצ"ו ס"ג, רמ"א ס' תרצ"ה ס"ב. אך בשיחות-קודש תשכ"ז ח"א עמ' 482 איתא, שכיון שצ"ל לפנים משורת הדין, צריך שתהיה הרבה שמחה, עיי"ש.

115 לקוטי-שיחות כרך ד עמ' 1274. ומבאר: אף שבנוגע לקריאת המגילה אמרו שאינה נקראת אלא עד ט"ו בחודש, אבל הצינוי "מרבין בשמחה" נוגע לכל ימי החודש, ולכשן חז"ל "משנכנס אדר", וכמו שנאמר: "והחודש אשר נהפך להם". ואם כן... כאשר השמחה היא באותה המידה שבימים הקודמים, בלי הוספה וריבוי, אינה שלימות השמחה, כיוון שנתיישנה (שלכן לברכת התנים צריך בכל פעם 'פנים חדשות').

116 'אוצר' עמ' רפו, מסיים שיחות פורים תשד"מ ותשמ"ה, ומשיחת ש"פ פרה תשמ"ה.

117 שם, משיחת פורים תשמ"ו.

118 שיחת ש"פ פרה תשל"א.

מי שאחרית וראשית שלו משווה ניגודים

כיצד לשלב בין שני הפירושים בשמו של "אחשוורוש" – מלך רשע מצד אחד והקב"ה ש"אחרית וראשית שלו" מצד שני? • המציאות הגשמית בטלה לגמרי לתכליתה האמיתית • מה משמעות "המולך מהודו ועד כוש", וכיצד זה קשור לחטאם של בני ישראל דווקא בסמיכות לגאולתם מגלות בבל? • מחסידים תובעים לפעול ולחבר "הודו" עם "כוש" באותה מידה של חביבות ומסירת נפש • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

התורה ומצות (כמבואר בתניא⁵ שאי אפשר לנשמה לקיים מצוות מעשיות אלא על-ידי התלבשותה בגוף) – נצחי הוא, שזהו עניין תחיית המתים, שהגוף הגשמי (שבו ועל-ידו עבדה הנשמה עבודתה כל משך חיי האדם) יקום לתחייה. אבל מהו תוכן העניין שצריכים להזכיר "תוקפו של אחשוורוש"?

ב. ויובן בהקדם ב' הפירושים ב"אחשוורוש": במאורי אור⁶ איתא (בשם המדרש) ש"אחשוורוש" קאי על הקב"ה, "שאחרית וראשית שלו". ובמדרש⁷ איתא "כל מקום שנאמר במגילה זו למלך אחשוורוש, במלך אחשוורוש (כפשוטו, מלך מדי ופרס) הכתוב מדבר, וכל מקום שנאמר למלך סתם, משמש קודש (וחול)", היינו, שקאי (לפעמים) על הקב"ה, "מלכו של עולם"⁸. וב' פירושים אלו – אם אחשוורוש קאי על הקב"ה

א. בנוגע לקריאת המגילה – איתא במשנה¹: "מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו, רבי מאיר אומר כולה, ר' יהודה אומר מאיש יהודי, רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה". ובגמרא²: "וכולן מקרא אחד דרשו, ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תוקף³ (על תוקף הקפיד להזכיר), מאן דאמר כולה, תוקפו של אחשוורוש (ומתחילתה היא מדברת בתוקפו עד סופה), ומאן דאמר מאיש יהודי, תוקפו של מרדכי וכו'".

וכיון שההלכה היא שחייבים לקרוא את המגילה כולה⁴, מוכח, שצריכים להזכיר "תוקפו של אחשוורוש".

ולכאורה צריך להבין:

בשלמא "תוקפו של מרדכי" – הרי זה עניין הקשור עם תוקף נצחיות בני ישראל, והיינו, שהנשמה היא נצחית, ובמילא, גם הגוף – שעמו קשורה הנשמה, ועל-ידו עובדת עבודתה בקיום

התחיל את הסעודה ביום⁹⁷ [ועל-כפניו יש לאכול כזית לפני השקיעה]. ואם נמשכה בלילה, כיוון שהתחיל ביום, אומר 'ועל הניסים' בברכת המזון⁹⁸. גם בני ירושלים צריכים להרבות היום קצת במושתה ושמחה⁹⁹. "טוב לעסוק מעט בתורה קודם הסעודה"¹⁰⁰, רק מעט – כדי שלא יימשך בלימודו וישכח לקיים מצוות סעודת פורים¹⁰¹. "שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום טוב"¹⁰². נוהגים לאכול 'קרעפכין' (=בצקים ממולאים בבשר) בסעודת פורים¹⁰³. "בנוגע להתוודעויות במשך המעת' לעת דפורים, מתוך שמחה באופן ד'עד דלא ידע', אבל עם הגבלות כו', ובפרט בנוגע לתלמידים, ועל-דרך זה בנוגע לכל בני ישראל, כמדובר כמה פעמים שצריך להיות על-פי ההגבלות דתורת החסידות, ואין צורך להאריך בזה, כיוון שהדברים ידועים ומפורסמים, וגם בדפוס"¹⁰⁴.

הגזרה הידועה אודות ההגבלה בשתיית משקה – בתוקפה עומדת (לכאורה) גם בפורים. אבל היו פעמים שכ"ק אדמו"ר ביקש בהתוודעות דפורים או דשבת קודש שלאחרי¹⁰⁵, שעל-כפניו אחד המסובים יקיים 'עד דלא ידע' כפשוטו ו'יוציא' בזה

ומוטב להרבות במתנות לאביונים מאשר להרבות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות, ודומה לשכינה שנאמר "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים"⁸⁹.

יש אומרים שמשלוח מנות צריך להיות על-ידי שליח⁹⁰. מנהג ישראל לשתף גם את הקטנים בכל ענייני הפורים⁹¹ [וגם 'קטני קטנים' יכולים לתת 'מתנות לאביונים' לקופת צדקה⁹²], ואדרבה – בעניינים מסוימים, כמו בהכאת המן ב'רעשנים' ובשאר דרכים, עיקר ה'רעש' נעשה על-ידי הקטנים, עם כל התמימות, החיות וההתלהבות האופייניות להם, וכן בנוגע למנהג "ללבוש פרצופים (מסיכות) בפורים" שנעשה בעיקר על-ידי הקטנים⁹³.

כדאי לערוך 'כינוסי ילדים' ביום הפורים, ובאותו מעמד יקיימו הילדים 'משלוח מנות' ו'מתנות לאביונים'⁹⁴. בימי הפורים נהגו הקטנים והקטנות ללבוש 'עטרה', ותבוא עליהם ברכה⁹⁵.

משתה ושמחה:

"תפילת מנחה מוקדמת, ואחרי-כך הסעודה"⁹⁶. יש

(89) ישעיה נז, טו. רמב"ם פ"ב מהל' מגילה ה"ז.

(90) ראה שדיחמד 'אסיפת דינים – מערכת פורים' סוס"ו, מובא בלקוטי שיחות כרך ל"ג עמ' 118 ועוד, וכן באחרונים. אך א"צ כדן שליחות ממש, וכמובא בסה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 302 ולהלן שמנהג ישראל לשלוח מנות ע"י התינוקות. וראה גם 'אוצר' עמ' עדר.

(91) וכן שולחים על-ידיהם משלוח מנות, ספר השיחות תשמ"ח ח"א שם. ובמיוחד מתנות לאביונים, ראה בס' קדושת לוי, קדושה שנייה.

(92) 'התוודעויות' תשמ"ז ח"ב עמ' 561.

(93) כמובא בשו"ע, רמ"א או"ח ס"ו תרצ"ו, שבשביל מנהג זה התירו כמה עניינים – 'התוודעויות' תשד"מ ח"ב עמ' 1239, ועוד. ע"ד הצגות לבנות בפורים – ראה היכל מנחם כרך ב עמ' קמה.

בלקוטי שיחות כרך ל"א עמ' 279 נדפסה שיחה שבה דיבר הרבי נגד מה שילדים משחקים בהתלהבות את תפקיד 'המן', לשם פרסים וכדומה (והסביר שאין זה חינוכי שפלישה בגלל פרסים מתנהגים כגוי ח"ו). בדף "המעשה הוא העיקר" שיצא לאור והודבק על לוח המודעות בבית חיינו, נעתק הנושא לשלילה מוחלטת של תפקיד זה, והגיב על כך הרבי: "אם כן – אין זו הצגה כלל", והכוונה שאי אפשר בלא"ה, אבל יש לעשות זאת רק "בקול ענות חלושה".

(94) שיחת ש"פ תרומה, ו' אדר תשמ"ט.

(95) 'התוודעויות' תשמ"ח ח"ב עמ' 484.

(96) ספר המנהגים שם, ולוח כולל-חב"ד, משו"ע או"ח תרצ"ה ס"ב בהג"ה.

בספר המנהגים שם הביא הרבי סתירה לכאורה בדעת אדה"ז אם יש חיוב לאכול פת בפורים, עיי"ש.

(5) פל"ה (מה, א). רפל"ז (מז, א).

(6) ע' א אות קפב. וראה בהנסמן לעיל בהמאמר (ע' 20) הערה 45.

(7) אסתר פ"ג, י"ד.

(8) יל"ש אסתר רמז תתרנז (בתחלתו).

(1) מגילה פ"ב מ"ג.

(2) שם י"ט, א (ובפרש"י).

(3) אסתר ט, כט.

(4) רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ג. תושו"ע או"ח סתר"צ ס"ג.

או להבדיל על מלך מדי ופרס – לא זו בלבד שאינם סותרים זה לזה, אלא מתאימים ותלויים זה בזה, כדלקמן.

ג. ובהקדמה – שכאשר הקב"ה בוחר בדבר מסויים למלא שליחות שלו, אזי הדבר (שעל-ידו מתמלאת השליחות) טפל ובטל לשליחות, וגם כאשר מציאות הדבר בעולם הזה היא במדה גדולה יותר מהשליחות שמתבצעת על-ידיה, מכל מקום, טפלה ובטלה היא לשליחות.

– ועל דרך שמיצינו בהלכות שבת לעניין מלאכת הוצאה, ש"המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי (שיש בו שיעור), פטור אף על הכלי, שהכלי טפלה לו⁹, והיינו, שעם היות הכלי גדול יותר מהאוכלין שבו, מכל מקום, כיון שכוונתו בהוצאת הכלי היא בשביל האוכלין, והכלי הוא משמש לאוכל, אזי הכלי טפל לאוכלין. ועל דרך זה מצינו בהלכות ברכות הנהנין, שהברכה על העיקר פוטר את הטפל, גם כאשר הטפל גדול בכמות יותר מן העיקר, כיון שאצל האדם האוכלו נחשב הוא לטפל¹⁰. ואם הדברים אמורים בענייני העולם, על אחת כמה וכמה בענייני רשות וחול המשמשים לענייני קדושה, שהם טפלים ובטלים אל הקדושה.

– ועד שכל מציאותה היא – השליחות,

ולכן, המעלה שישנה בשליחות, נעשית גם כדבר שעל-ידו מתמלאת השליחות (שכל מציאותו היא השליחות) – על דרך המבואר בתיניא¹¹ לעניין ברור וזיכוד הגוף, שכיון שלימוד התורה וקיום המצוות נעשה על-ידי הגוף (שהרי גם לימוד התורה צריך להיות בדיבור, ועקמת שפתיו הוי מעשה¹², ועל אחת כמה וכמה מצוות מעשיות ממש), הנה גם הגוף מתברר ומזדכך כו'.

ד. ועל-פי זה יש לבאר הקשר והשייכות של ב' הפירושים ב'אחשורוש':

"אחשורוש" – קאי אמנם על אחשורוש כפשוטו,

9 שבת צג, סע"ב (במשנה). רמב"ם הל' שבת ספ"ח.

10 ברכות מד, א. רמב"ם הל' ברכות פ"ג ה"ה. תשו"ע ואדה"ז אורח סקי"ב. סדר ברכת הנהנין לאדה"ז פ"ג.

11 פל"ז.

12 סנהדרין סה, א.

מלך מדי ופרס;

אבל, כיון שכל מציאותו של אחשורוש היא שעל-ידו היה הנס דפורים, ועל-ידו היתוספה מצוה מדרבנן, שעל זה אמרו חז"ל¹³ חביבין וחמורין עלי דברי סופרים כו',

– [ולהעיר מדברי הגמרא¹⁴ "מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת", ומבואר בחסידות¹⁵ "ההפרש בין בחינת ספר לבחינת אגרת. . . ממה שאנו רואים שהספר הוא נצחי. . . אך האגרת אינו נכתב אלא לפי שעה בלבד ולא להתקיים כלל כי הרי אחר קריאתו את האגרת יקחנו וישרפנו או משליכו ואין צריך לו עוד לעולם כו'"], והמגילה – אף שנקראת בשם "אגרת", נקראת גם בשם "ספר", כפי שלמדים ממה שכתוב¹⁶ "כתוב זאת זכרון בספר", "בספר מה שכתוב במגילה"¹⁷],

לכן, שייך שפיר לומר ש"אחשורוש" – שכל מציאותו היא שעל-ידו היה הנס דפורים – הוא מי שאחרית וראשית שלו.

וזהו תוכן עניין הזכרת "תוקפו של אחשורוש" – כי, גם לפירוש אחשורוש כפשוטו, מלך מדי ופרס, מתגלה ומתבטא על-ידו "תוקפו של אחשורוש", שאחרית וראשית שלו.

ז. וזהו מה שכתוב¹⁸ "הוא אחשורוש המולך מהודו ועד כוש" – כי מכיוון שאחשורוש הוא "מי שאחרית וראשית שלו", לכן הוא "מולך מהודו ועד כוש": "הודו" ו"כוש" הם ב' הפכים, כי: "כוש" – מלשון שחרות, כמו שכתוב "כי אשה כושית לקח"¹⁹, "היהפוך כושי עורו"²⁰ – מורה על דרגא תחתונה כו'. ו"הודו" – מלשון הודאה, למעלה מטעם ודעת – מורה על דרגא נעלית בקדושה.

ואחשורוש הוא "המולך מהודו ועד כוש", כי, אחשורוש "שאחרית וראשית שלו" קאי על דרגא שלמעלה מהשתלשלות, ששם אין הגבלות של אחרית וראשית (מטה ומעלה), ועל דרך מה

13 ראה שם פח, ב (במשנה). ירושלמי שם פ"א ה"ד. ועוד.

14 מגילה יט, סע"א.

15 תו"א מג"א ק"ט, א.

16 בשלח יז, יד.

17 מגילה ז, א.

18 אסתר א, א.

19 בהעלותך יב, א.

20 ירמ"י כג, כג.

שאינו לברך אחר קריאת המגילה אלא בציבור, וכן היא ההוראה לרבי⁷³. "גם בלילה ישמח, וירבה קצת בסעודה"⁷⁴, ויאמר 'ועל הניסים⁷⁵ בברכת המזון. אם שכח, וכבר אמר את השם של חתימת הברכה, אינו חוזר. אבל במקום 'הרחמן' דיום-טוב, יאמר: הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בימי מרדכי..."⁷⁶.

שחרית: קריאת המגילה לכתחילה – מהנץ החמה, ובשעת הדחק – מעלות השחר. לכתחילה אין לטעום (אף לאחר שחרית) גם קודם קריאת המגילה של היום⁷⁷. בשמונה-עשרה – ועל הניסים. אין אומרים תחנון ו'איל ארך אפיים'. חצי קדיש⁷⁸. קוראים לשלושה עולים בפרשת בשלח "ויבוא עמלק" (שמות יז, ח"טז), שלושה פסוקים לכל אחד. 'זכר עמלק' – קוראים זָכַר ואחר כך זָכַר⁷⁹. מי שלא שמע פרשת זכור, יכוון בקריאה זו לצאת ידי חובת זכירת עמלק. מי שלא נתן עדיין לצדקה 'מחצית השקל' נותן זאת עכשיו⁷⁸. ברית מילה: נוהגים למול לאחר קריאת המגילה⁷⁹. "שמיעת וקריאת המגילה

שם ועוד, פסקו שיברכו "לשמוע מגילה", והפ"ח סי' תרפ"ט (ובליקוטים) חולק ע"ז וס"ל שחייבות גם בקריאה ויברכו כרגיל [י"א שהרבי היה קורא את המגילה לנשים בבית הרב, ובירכו לעצמן 'על מקרא מגילה'].

73 רמ"א סי' תרצ"ב סוס"א. ולדעת הב"י מסיק בכ"ה החיים סי' תרצ"ב ס"ק קכד שגם היחיד מברך. וכ' שכן פסקו הא"ר, מאמר מרדכי ונר איש חי, וכ"פ גם הערוך-השלחן (תרצ"ב ס"ה, גם כ'מנהג העולם'). אבל למעשה, ככתוב בס' המנהגים, רק האדמו"ר מברך גם ביחיד לפניה ולאחריה, הן בלילה והן ביום.

74 רמ"א סי' תרצ"ה ס"א.

75 אבל לא 'מגדול', 'אוצר' עמ' רעז.

76 שו"ע ורמ"א סי' תרפ"ב ס"א, ושו"ע אדה"ז שנסמן לעיל הערה 55.

77 ע"פ משנה ברורה (תרצ"ב ס"ק טו), כף החיים (שם ס"ק לו), נטעי גבריאל (פל"ב ס"א), ובפרט בהתאם למנהגנו בקשר לשופר ולולב (קונטרס 'בירורי מנהגים – מועדים' להרב שבתי של פרידמן, צפת תשס"ו עמ' 181, עיי"ש).

78 לוח כולל-חב"ד. לדעת המג"א סי' תרצ"ד זהו זמן נתינת לכתחילה.

79 כן נהג תמיד המוהל הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין ע"ה ('התקשרות' גיליון מ עמ' 18), כדעת תה"ד סי' רסו, ב"י בבדק-הבית יו"ד סו"ס רס"ב, שו"ת הרדב"ז ח"א סי' רנא, הפר"ח והגר"א

סו"ס תרצ"ג והפרמ"ג סו"ס תרפ"ו, מנהג פרנקפורט שהובא בהגהה במהר"ל דלהלן, ומנהג הספרדים כמובא בכ"ה החיים סי' תרצ"ג ס"ק ל. בלוח כולל-חב"ד כתב למול לפני קריאת המגילה, ע"פ הרמ"א שם ממהר"ל, וכן מנהג העולם האשכנזים כמ"ש המשנ"ב סו"ס תרפ"ז מהח"א. וראה מהר"ל עמ' תכו, וש"נ. אוצר-הברית

– בתפילין דרש⁵. קוראים את המגילה בשלוש ברכות, כולל "שהחיינו"⁸⁰, כמו אמש (עין לעיל). בברכת שהחיינו יכונו גם על מצוות משלוח-מנות ומתנות-לאביונים וסעודת פורים⁸.

לאחר קריאת המגילה מברכים 'הרב את ריבנו', ואומרים: 'שושנת יעקב'. 'אשרי'. 'זבא לציון'. קדיש שלם. ואחר-כך מחזירים את ספר-התורה להיכל. ואומרים 'בית יעקב'⁸¹, עד גמירא. שמחת פורים – חובתה לשמוח כל היום, ככתוב "ימי משתה ושמחה"⁸². במשך יום הפורים היה הרבי משתדל לאכול 'אוזן המן' ממולא פרג, לקיים מנהג ישראל בזה⁸³. זמן קיום מצוות היום – עד השקיעה, ובדיעבד עד צאת-הכוכבים. מי שלא שמע את המגילה, יש לקרוא אותה עבורו בברכה עד השקיעה, ואם אחר, שלא יוכלו לשמוע את כולה לפני-כן, יקראו בלא ברכה עד צאת-הכוכבים⁸⁴.

משלוח-מנות – חייב לשלוח שתי מנות מדברי-מאכל או משקאות לאדם אחד, איש לרעהו ואישה לרעותה⁸⁵. אין שולחים מנות לאֲבָל (רח"ל) תוך שלושים ולאֲבָל (רח"ל) על הוריו תוך שנים-עשר חודש⁸⁶. האבל עצמו, אפילו תוך שבעה, חייב במשלוח מנות, אך לא ישלח אלא מאכלים ולא מגדנות⁸⁷.

מתנות-לאביונים – חייב לתת לשני עניים פרוטה לכל אחד, ואפילו איש לאישה רשאי. והמרבה לשלוח מנות לרעיו וצדקה לאביונים – משובח⁸⁸,

ח"א עמ' רעת.

80 ספר-המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רסת, וש"נ.

81 שער-הכולל שם אות כג.

82 'שערי המועדים – פורים' עמ' קמה.

83 'התקשרות' שם.

84 שו"ע סי' תרפ"ז ס"א ונו"כ.

85 שו"ע ורמ"א סי' תרצ"ה ס"ד.

86 כדעת הרמ"א סי' תרצ"ו ס"ו. כן הורה הרבי לפרסם שלא ישלחו לו, בשנת האבלות על אמו (תשכ"ה) – נטעי-גבריאל הל' אבלות ח"ב פל"ה הע' יט (מהרה"ח רי"ל של גרונר, ודלא כמ"ש בס' שבח-המועדים (תשנ"ג) פ"ד ס"ג). וכן על שאר קרובים תוך ל' – הוראת הרבי בשנת האבלות על הרבנית (תשמ"ח) – שם בשו"ת שבסוף הספר סי' ב.

87 שו"ע ומ"א סי' תרצ"ו ס"ב, מספר-חסידים סי' תשי"ג ומהר"ל הלכות פורים (מהדורת מכון ירושלים עמ' תלב). גשר-החיים ח"א עמ' רכת. רסא.

88 לוח כולל-חב"ד, משו"ע סי' תרצ"ד ורמ"א סו"ס תרצ"ה. והאדמו"ר מקיים זאת לשלושה אנשים (מאכל ומשקה).

מרדכי...⁵⁶). לאחר שמונה עשרה, אומרים קדיש תתקבל⁵⁵ וניגשים לקריאת המגילה. קריאת המגילה⁵⁷: מי שטרם נתן מחצית השקל כנהוג, יתננה עתה לפני קריאת המגילה. "אין מקום לשמיעת קריאת מגילה וכו' עלידי [רמקול], טלפון ורדיו וכיוצא בהם [=גם לא בשידור חי] - כי אין זה קול אדם כלל"⁵⁸. הרבי היה שומע את המגילה מעומד⁵⁹. בשעת הקריאה עומדים מימינו ומשמאלו של הבעל-קורא⁶⁰. הבעל-קורא ו"גם השומעים את המגילה כופלים אותה כאיגרת⁶¹, והכפילה היא לשלושה חלקים⁶². הרבי היה מברך את הברכות לפני ולפניה עם הבעל-קורא, הן בלילה והן ביום⁶³. הקפיד שהמגילה תישאר 'כאיגרת' עד סיום הקריאה⁶⁴. הבעל-קורא יכוון להוציא ידי-חובה את כל השומעים והם יכוונו לצאת. אסור להפסיק עד לאחר שיסיים הש"ץ ברכת "הרב את ריבנו"⁵⁵.

מי שלא הצליח לשמוע תיבה או פסוק, יקרא זאת מיד, וגם אם אינו יכול לעשות זאת מתוך מגילה כשרה - יקרא מיד בעצמו (עדיף מתוך חומש או מגילה מנוקדת, כדי שלא יטעה) עד מקום שהקורא אוזח בו, כדי שלא יצטרך לחפש קריאה אחרת כשרה החל מתיבה זו ואילך⁶⁵.

"מכים 'המן' במקום שנזכר 'המן' בתואר כלשהו: (56) א"ר ס' תרפ"ב (בקי"ו מברמה"ז - שם כותב אדה"ז בס' קפו ס"ח [וכן יש לנהוג]), משנ"ב וכפ"ח החיים שם. והכוונה קודם יהיו לרצון השני (ראה בס' אש"ישראל פ"ח הערה י, וש"נ).

(57) אף שעיקר מצוות קריאת המגילה היא ביום (ולכן הוזכר בגיליון הקודם שהמזכים את הרבים יעדיפו את הקריאה ביום), הרי מי שיש לו אפשרות לשמוע מגילה בלילה חייב לקיים זאת, אף אם ע"ז מטיל בספק את האפשרות לקרוא ביום (ראה שו"ת רדב"ז ח"ד ס' יג, הובא בקו"א לשו"ע אדה"ז ס' רעא סק"א).

(58) לקוטי שיחות כרך ט עמ' 336. כרך כ"א עמ' 496.

(59) 'אוצר' עמ' רנה (וכמדומה כך נפוץ בין אנ"ש. וראה כפ החיים תר"צ ס"ק ב).

(60) 'אוצר' עמ' רנד.

(61) שו"ע ס' תר"צ סעיף יז, וראה כפ"ח החיים שם ס"ק קב. וכ' שם ס"ק קג מהפרמ"ג, שיש להזיח שלא תהיה נגזרת על גבי קרקע, ואף לא תלויה מעל השולחן.

(62) ספר המנהגים, וש"נ בעניני השומעים. 'אוצר' עמ' רנה.

(63) 'התקשרות' גיליון לו עמ' 14. וראה שו"ע אדה"ז ס' ריג ס"ו, וכפ"ח החיים שם סוס"ק כב.

(64) שם. וראה בכפ"ח החיים שם ס"ק קב ובשו"ת מהר"ל, מהדורת מכון ירושלים, ס"ע נו. 'אוצר' עמ' רנה.

(65) ראה שו"ע ס' תר"צ ס"ג ונו"כ, משנה ברורה שם ס"ק יט.

'האגני', 'הרע' וכיוצא בזה⁶⁶. בקריאת המגילה קוראים כשתי המסורות: "להרוג ולאבד / ולהרוג ולאבד" (ח,יא); "ואיש לא עמד בפניהם / ואיש לא עמד לפניהם" (ט,ב)⁶⁷. נוהגים לומר ארבעה פסוקים בקול רם: 'איש יהודי' (ב,א), 'ומרדכי יצא' (ח,טו), 'ליהודים' (ח,טז), 'כי מרדכי' (י,ג). והבעל-קורא חוזר וקורא אותם. עשרת בני המן צריך לקרוא בנשימה אחת, מהמילים 'חמש מאות איש' (ט,ו) עד לאחר תיבת 'עשרת' (ט,י). הציבור קורא אותם תחילה, והתינוקות מכין אז [ולא כשהבעל-קורא קורא אותם!] כמו בהזכרת המן⁶⁸.

"מנענעים את המגילה באמירת 'האיגרת הזאת' (ט,כו) ו'איגרת הפורים הזאת השנית' (ט,כט)⁶⁹.

אחר-כך⁷⁰ כורכים הש"ץ והציבור את המגילה (וכן ביום). ואתה קדוש. הש"ץ אומר קדיש (יהא שלמא). עלינו. קדישיתום. אל תירא. אך צדיקים⁵.

הקורא מגילה לנשים (בלבד) - מברכות לעצמן (מעומד⁷¹). ואם לאו - יברך הקורא⁷². הרמ"א פסק

66 ספר המנהגים שם, וש"נ. בדרך-כלל היה הרבי מכה ברגלו (הימנית או השמאלית) בכל 'המן', ובמקום שנזכר באיזה תואר היתה ההכאה מורגשת יותר ובמשך זמן רב יותר. לפעמים הכה יותר חזק ב'המן' שניגנו בו או ב'המן' בן המדתא' (ראה ב'אוצר' עמ' רנו, וב'התקשרות' בשנים קודמות). הרבי הפגין הנאה וחיך בשעה שהילדים היו מרעישים ב'הכאת המן', וכמה פעמים דיבר בשיחותיו נגד הגבאים החוששים מ'בילבול' הילדים ומגבילים אותם, וכן נגד המכים 'בעל כרחם' בקול דממה דקה... ('אוצר' שם).

67 ספר המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רנח, וש"נ.

68 'לוח כולל חב"ד', כפ"ח החיים ס' תר"צ ס"ק צו מברך אישי. וראה 'אוצר' שם.

69 ספר המנהגים שם. (במג"א ס' תר"צ ס"ק יז מס' מטה-משה, ועוד - 'האגרת הזאת' בלבד). המו"ל ד'לראות את מלכנו' מסר, שבכל השנים שבדק בווידיאו - נענע הרבי את המגילה במקומות אלו ח' פעמים.

70 לוח כולל-חב"ד. כן משמעות לשון אדה"ז בסידורו שלא הביא עניין כריכת המגילה, כדעת סדר-היום, המג"א וסיעתם שאין קפידא מתי לכורכה, ומבאר זאת ע"פ נגלה וע"ד החסידות - משיחת פורים תשט"ז, מוגה, 'שערי המועדים - פורים' ס' נו, עיי"ש. והמסקנא - שעדיף (בהנחת השיחה (ה'תנועותיות' תשט"ז ח"ב ס"ע 157) הדגיש הרבי שהציבור ינהג כך, וכן העתיק ב'אוצר' עמ' רסא, אבל בשיחה המוגהת לא הזכיר זאת, ומשמע שזה נוגע גם לש"ץ] להשאיר את המגילה פתוחה עד אחר ברכה אחרונה, שע"י זה ימשיכו ענייני המגילה להאיר בגילוי. (הרבי עצמו החל, בדרך-כלל, לגלול את המגילה עם סיום הקריאה, והמשיך בכך בשעת הברכה ('אוצר', עיי"ש), אבל כמוכח זה אינו הוראה לרבים].

71 ע"פ שו"ע אדה"ז ס' ח ס"ג.

72 ברמ"א ס' תרפ"ט ס"ב, מג"א ס' תרצ"ב ס"ק ה ופרמ"ג בא"א

שכתוב²¹ "אני ראשון ואני אחרון", שראשון ואחרון בהשוואה, ולכן הוא המולך מהודו ועד כוש, מעומק רום עד עומק שפלות²².

ו. וב' עניינים אלה (ראשית ואחרית, הודו וכוש) ישנם גם אצל בני-ישראל שעליהם נאמר²³ "בנים אתם להוי' אלקיכם" - שיש בהם עניין ההודאה והביטול לאלקות, וביחד עם זה, יש להם גם כוח הבחירה [שנלקח מהבחירה שבעצמותו יתברך²⁴, ולכן ניתן רק לבני-ישראל, להיותם מושרשים בעצמות שבחר בישראל עמו] לבחור בהיפך ח"ו, בחינת כוש.

והנה, בזמן שלפני פורים ערכבו בני-ישראל ב' העניינים של הודו וכוש:

מחד גיסא - היה זה הזמן שקודם ובסמיכות לגאולה (מגלות בבל), בחינת הודו, ולאידך גיסא - נהנו מסעודתו של אותו רשע²⁵, בחינת כוש.

ומצד זה גרמו נתינת כוח ללעומת-זה - שהרי החיות והיניקה שנמשכת ללעומת-זה היא באמצעות בני-ישראל²⁶ - שאחשוורוש (כפשוטו) המולך מהודו ועד כוש, גזר גזירה על בני-ישראל. אמנם, על-ידי זה שעמדו כל השנה כולה במסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת, מסירת נפש מצד עצם הנשמה שלמעלה מהכוחות הגלויים שבהם שייכת ההתחלקות של הודו וכוש - הגיעו בבחינת אחשוורוש שאחרית וראשית שלו, בחינה שלמעלה מהשתלשלות, שאחרית וראשית בהשוואה, ועל-ידי זה נעשה ביטול הגזירה.

ז. ועניין זה מתבטא גם בעבודה של פורים - שהיא

באופן ד"לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"²⁷: "ארור המן" - קאי על העבודה ד"סור מרע", ו"ברוך מרדכי" - קאי על העבודה ד"עשה טוב".

והנה, אף שהעבודה ב"עשה טוב" ("ברוך מרדכי") היא נעימה וחביבה יותר מאשר העבודה ב"סור מרע" ("ארור המן"), שהרי בעבודה ב"סור מרע" צריכים להתעסק עם הרע, וכל המתאבק עם מנוול מתנוול גם כן²⁸ - מכל מקום, נעשית העבודה של "סור מרע" באותה נעימות וחביבות כמו העבודה ב"עשה טוב" ("לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"), כיון שאינו מתחשב עם עצמו (ה"געשמאק" שלו), אלא עומד בתנועה של מסירת נפש לבעל הרצון, שהוא למעלה מהגדרים הודו וכוש, ובמילא, עושה כל מה שדורש בעל הרצון באותה נעימות וחביבות.

ח. וזהו גם מה ש"ק מו"ח אדמו"ר תבע מכל אחד מאתנו - ב' קצוות:

מחד גיסא - להיות מונחים ושקועים ("ליגן") בלימוד התורה, גליא דתורה ונסתר דתורה, תורת החסידות, רזין ורזין דרזין - שזהו עומק רום, ובה בשעה - להשפיע על יהודי ולעוררו על שמירת שבת, טהרת המשפחה באופן הכי פשוט, ולדבר עם ילד יהודי שאינו יודע מאומה אודות יהדות, לקרבו ליהדות.

ועל-ידי ההתעסקות בב' הקצוות יחדיו, ממהרים וממשיכים ביאת משיח - ש"הנה זה עומד אחר כתלנו"²⁹ - החל מביאת משיח הפרטי³⁰, אצל כל אחד ואחד בענייניו הפרטיים, ובמילא גם ביאת משיח לכל ישראל, ולכל העולם כולו.

(משיחת פורים ה'תשי"ג. תורת מנחם כרך ח, עמ' 31-27)

- (21) ישע"י מד, ו.
- (22) ראה גם אוה"ת מג"א (הוצאת תש"נ) ע' ג ואילך.
- (23) פ' ראה יד, א.
- (24) ראה לקו"ת אמור לה, ב.
- (25) מגילה יב, א.
- (26) ראה תניא אגה"ק ס"ד. ובכ"מ.
- (27) מגילה ז, ב. וראה גם שיחת פורים דאשתקד סכ"ז ואילך (תורת מנחם - התוועדות ח"ה ס"ע 45 ואילך), ובהנסמן שם.
- (28) ראה תניא ספכ"ח.
- (29) שה"ש ב, ט. וראה שהש"ר פ"ב, ח (ב).
- (30) ראה תניא אגה"ק ס"ד.

עזות ה'פורים רב'

מה יעשה ראש הישיבה כאשר יגיע לגן עדן, וקודשא-ברוך-הוא יבקש ממנו להשמיע חידוש? • אלו משלוחי מנות התקבלו בבית הרב? • תשובה הרבי על שאלת הרש"ש לגבי 'ביטול תורה' שבקריאת המגילה • ועל הלמדן שישכח לאכול סעודת פורים

סיפר ה"פורים רב", שכאשר ראש הישיבה הגיע לב"ד של מעלה, ולהיותו ראש ישיבה גדול, הגיע קודשא-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו וישב ליד השולחן וביקש מראש הישיבה להשמיע חידוש. ראש הישיבה הגיב: אדרבה יאמר נא קודשא-ברוך-הוא חידוש ואני אפריכנו!...

מנהג הרביים במשלוח מנות

בשיחת ש"פ כי תשא תשל"א גילה הרבי ('שיחות קודש' תשל"א כרך א' עמ' 593):

"מנהג רבותינו נשיאינו שאכלו ממשלוח-המנות שקיבלו, הם נהגו מכך, ולא היה זה בסתירה לאמונתם ובטחונם בה' – כמו"ש הרמב"ם בסיום הלכות זכיה ומתנה "הצדיקים הגמורים ואנשי מעשה לא יקבלו מתנה מאדם אלא בטוחים בה' ברוך שמו... ושונא מתנות יחיה" (משלי טו, כז) – משום שבשעה שמגיע פורים נמצא יהודי במעמד ומצב שהוא יכול לקבל מתנות – משלוח מנות – מצד שמחת פורים, ולא מצדו מדת חסידות לשגר בחזרה לשולח את משלוח-המנות שקיבל ממנו" כשהרבי הזכיר את מנהג רבותינו נשיאינו הוא הדגיש: כפי שראו את מנהג וכו'.

בבית הרבי היו כמה וכמה שנהגו לשגר משלוח-מנות והרבנית היתה מקבלת אותם. גם ל-770 באמצעות "המזכירות" היו מגיעים כמה לרבי. כמה מהם ביקש הרבי שיועברו הביתה וחלק היו מורידים להתוועדויות כאשר החלק הארי היה נמסר לתלמידי הישיבה, אברכי הכולל, תלמידות "בית רבקה", "מכון חנה" וכיוצא-בזה.

הרב שמואל פסח בוגומילסקי שיח' נשא נאום בטורונטו בחורף תשכ"ד – שמצוות משלוח מנות היא יחידה במינה ששייכת גם לעשירים. כשצא"ח המרכזית בניו יורק דיווחו לרבי על תוכן הנאום לרבי, העיר:

ע"ד [על דרך] גמ"ח [גמילות חסדים] (אף שבזה י"ל יש לומר] לכאורה שעני הוא באותה שעה – אינו דא"כ ה"ז [דאם-כן הרי זה] אפשריות יתרה על צדקה אבל לא מעלה יתרה) עזוב תעזוב (חיוב כ"כ [כל כך] עד שלולא המיעוט עמו – הול"ל [היינו סבורים] שחייב אפילו בהלך וישב (הבעה"ב [הבעל-הבית]).

גם הילדים יבואו...

בהתוועדות יום שמחת-תורה תשל"ו ('שיחות קודש' תשל"ו כרך א' עמודים 128-129) אמר הרבי:

סיפר לי פעם אחד שבישיבה בו למד היה ראש ישיבה חריף, שכל סברא שהיו משמיעים לפניו היה נוהג להפריכם [באופן של] "איפכא מסתברא" עם כמה ביאורים והסברים וכו'. כשהגיע פורים וכנהוג היו בוחרים ב"פורים רב" [=רב של פורים] באמצעותו היו תלמידי הישיבה מבטאים את מרירותם על ראשי-הישיבה מהם לא היו מרוצים – אמר ה"פורים רב" שכאשר ראש ישיבה מגיע לעולם האמת, הנה כיון שב"גן עדן" ישנם כמה וכמה מדורים וצריך לדעת באיזה מדור לשכן את ראש-הישיבה, מתאספים חברי הבית-דין-של-מעלה ומבקשים ממנו להשמיע מחידושיו, משופרא דשופרא, ולפי התוצאות מחליטים איה מקום משכנו.

ישראל' ל'רפאנו'. הנהגים נשיאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיים בתפילה זו⁴³, וכשאין נושאים כפיים אומר הש"ץ ברכת כוהנים. אין אומרים תחנון, ולא 'אבינו מלכנו'⁵. הרבי חידש את המנהג הישן (שמקורו במשנה) לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה] אי אפשר לפעול זאת – על-כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' – ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' – הרי 'מחשבה טובה, הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה'⁴⁴.

קריאת המגילה ב'מבצעים': בשעת הדחק, ניתן להתחיל את הקריאה בברכה מתחילת השקיעה. ובשעת הדחק גדול – אפילו מ'פלא המנחה'⁴⁵.

טעימה: גם לאחר צאת-הכוכבים, אין לאכול קודם קריאת המגילה. אדם חלש מותר לטעום פירות וכדומה ומשקאות קלים בלי הגבלה, ומיני מזונות עד כביצה (ומי שצריך לקרוא מגילה וקשה לו בגלל התענית, ודאי יכול להקל בזה), וחולה מותר אפילו לאכול ממש, אך יבקש מאדם אחר שיזכירנו לשמוע מגילה אחר-כך⁴⁶.

יום חמישי,

י"ד באדר – פורים

מנהגנו ללבוש בגדי יום-טוב מבערב⁴⁷. גם

43) לוח כולל-חב"ד בצום-גדליה, עשרה בטבת וכו', ובתענית זו נשמט. ולאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כף-החיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח. וראה ילקוט-יוסף מועדים עמ' 550 וש"נ, ונטעי-גבריאל הל' בין-המצרים פ"ג ס"ו וש"נ).

44) לקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ.

45) ראה משנה-ברורה וביה"ל סו"ס תרצ"ב. אך ראוי לכל אחד (לכוון שלא לצאת בזה, ולקרוא או לשמוע שוב לעצמו ולבני-ביתו עם כל הברכות בזמן).

46) רמ"א ומשנה-ברורה סו"ס תרצ"ב.

47) נהגו בדורות הקודמים בהרבה מקהילות חב"ד, ובדורנו בבית חיינו, ובשנים האחרונות נתפשט המנהג בין חסידי חב"ד בכל מקום, ללבוש פורים בגדי יום-טוב. וי"א שהרבי הורה כך באחת משיחותיו (למרות שמנהג זה בספר-המנהגים הוא הראשון מ'מנהגי האדמו"ר' ש'אינם הוראה לרבים') – 'אוצר' עמ' רנד. 'התקשרות' גיליון לו

בפורים יורד האָבֶל (רח"ל) לפני התיבה⁴⁸. אָבֶל תוך שבעה הולך לבית-הכנסת להתפלל ערבית⁴⁹ ולשמוע קריאת המגילה⁵⁰. אם אין בעל-קורא מובהק כמוהו, יקרא הוא את המגילה לפני הציבור וגם יברך⁵¹. ואין לו לראות מיני שמחה⁵². פורים נחשב כשבת לעניין אבלות, היינו שנחשב במניין שבעה, ונוהג רק אבלות שבצינעא. אינו יושב על הקרקע ונועל נעליו⁵³. לעניין משלוח-מנות, ראה להלן. בערבית – 'ועל הניסים'⁵⁴, ואין להפסיק להכריז 'על הניסים' קודם תפילת שמונה-עשרה, אלא יש לציין זאת בטפיחה על השולחן, ורצוי שאחד הגבאים, כשיגיע לשם, יתחיל זאת בקול (מי ששכח ועל הניסים – אם נזכר קודם ה"ה" של סיום הברכה, חוזר ומתחיל 'ועל הניסים', ואם כבר אמר ה"ה" אינו חוזר. אך קודם 'יהיו לרצון' האחרון יאמר: 'הרחמן הוא יעשה לנו ניסים'⁵⁵ כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי

עמ' 14, עיי"ש (במשנה-ברורה וכף-החיים סו"ס תרצ"ה הביאו שיש ללבוש בגדי שבת מבערב. וכן משמע בספר-המנהגים שכתב זאת לפני נתינת מחצית השקל. ראה גם 'התוועדויות' תשמ"ט ח"ב עמ' 439).

48) ע"פ ספר המנהגים עמ' 71 ועמ' 8, ודלא כמ"ש בנטעי-גבריאל הל' פורים (מהדורת תש"ס) פרק עט ס"ט.

49) ראה הערות הגר"י פ"ש ל'ס' פני-ברוך עמ' תסא. ולכאורה גם אם יוצא מביתו לפני הלילה כדי להגיע בזמן לתפילה ולמגילה בבית הכנסת, לא גרע מסליחות של ערב ראש השנה (רמ"א סו"ס תקפ"א ס"א ומחה"ש שם).

50) רמ"א סו"ס תרצ"ו ס"ד.

51) גשר-החיים ח"א עמ' רסא, רסג. שם הוכיח שיברך גם שהחיינו, שלא כבתוכה, כיוון שכאן הברכה גם בעד עצמו, עיי"ש. וכן דעת רוב האחרונים, נסמנו בילקוט-יוסף ח"ה עמ' רמד.

52) גשר-החיים שם ע"פ המג"א תרצ"ו ס"ק ב, ושליפ דעות אחרות רק ממעט בזה.

53) רמ"א או"ח סו"ס תרצ"ו ס"ד וי"ד סו"ס תא ס"א. ובנטעי-גבריאל הל' פורים (תש"ס) פרק עו ס"ה הביא מברכ"י י"ד שם ס"ק ג, וסידור יעב"ץ וש"ת פנים מאירות ח"ב סו"ס ק ועוד, שהמנהג להשוות ט"ו ל"ד לעניין אבלות (וע' הדעות בארוכה בס' דברי סופרים י"ד שם).

54) אף שאין מחזירין על איאמירת 'ועל הניסים', אין לדלגו לכתחילה כדי שיוכל לענות קדיש וכיו"ב – ספר המנהגים עמ' 71 משו"ת צמח צדק, שער המילואים [ח"א] סו"ס יא [בהוצאת תשנ"ד: או"ח סימן קיג].

55) אכן ברמ"א (סו"ס תרפ"ב סוס"א. ודלא כמ"ש בהערה זו בשו"ע"ר דלהלן במהדורה החדשה) ובשו"ע"ר סו"ס קפז סוס"ח איתא "ונפלאות", אבל – בסידור מופיע ללא "ונפלאות", וכן צ"ל למעשה.

גם אם יש רק שלושה מתענים²⁸. מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה²⁹. ואם קראוהו, וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם – יעלה³⁰. את הפסוקים: "שוב מחרון אפך...", "ה' ה' אל רחום... ונקה", "וסלחת לעווננו" – אומר הציבור בקול רם ורק אחר שסיימו, אומרם הקורא בתורה³¹. כשעלה הרבי לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור³². בקריאת הפסוק "ויקרא בשם ה'" (וכן כשאומרים אותו בתפילה) יש להפסיק מעט בין "בשם" ל-"ה'", כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'³³.

מחצית השקל: נותנים 'מחצית השקל' לצדקה [ובפרט לבית הכנסת ובית המדרש, שהם בדוגמת המשכן והמקדש]³⁴ ביום התענית³⁵ לפני מנחה³⁶, זכר למחצית השקל שקשורה לנס פורים, "הקדים שקליהן לשקליו"³⁷. כל אחד נותן שלושה מטבעות של "מחצית" מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן [בארה"ק ת"ו בימינו: שלושה חצאי שקלים]³⁸, ומנהג זה כולל את כל ישראל, ועל-כל-

28 ספר המנהגים שם.

29 שו"ע סי' תקס"ו סי' בשם מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח צדק (שער המילואים ח"א סי' י, ובמהדורת תשנ"ד או"ח סי' קי).

30 לוח כולל חב"ד בצום גדליה, ממשנה ברורה סי' תקס"ו סוף ס"ק כא ושו"ת מנחת אלעזר ח"ב סי' עד.

31 שערי אפרים שער ח סעיף קז.

32 וסיים עם הש"ך, 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי אפרים שם, שאומר רק עם הש"ך.

33 לוח כולל חב"ד, צום גדליה.

34 משיחות ש"פ שקלים תשכ"ד ותשמ"ב. אך אין בזה ח"ו משום שלילת נתינת צדקה זו לעניים כפשוטה, ראה ש"ת תש"נ ח"א עמ' 303 (לקוטי שיחות ח"א עמ' 182, וסה"ת תשנ"א ח"א עמ' 320) – 'אוצר' עמ' רננ.

35 ספר המנהגים – מנהגי פורים. ובלוח כולל חב"ד כתב שבירושלים נותנים זאת ביום ה' קודם המנחה.

36 לוח כולל חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תרצ"ד סי' ממנהר"ל.

37 ספר השיחות תש"נ ח"א עמ' 299.

38 רמ"א שם. בעבר לא היו בארה"ק מטבעות של 'מחצית', ולכן הורגלו לתת חצאי דולרים (ראה לוח עץ חיים, ופסקי תשובות סי' תרצ"ד הערה 25), אבל כעת אין טעם לזה. כמכרז לא מצאתי טעם לזה שיש הנותנים ג' פעמים ג' מחציות. מהטעמים לזה: א) ברמ"א או"ח ר"ס תרצ"ד – כנגד ג' פעמים שכתוב 'תרומה' בפרשת שקלים.

ב) רמז לשלושת ימים שצמנו בימי אסתר, כדאיטא בספרים [מטה] משה סי' תשנ"ו, אליהרבה סי' תקס"ו ס"ק ב] שבימים התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלה לקדושה ממש – 'שערי המועדים' אדר, עמ' קמה. ג)

פנים – כל אחד מבין עשרים שנה ומעלה, או החל מי"ג שנה. ומה טוב ומה נעים – שיחנכו גם קטנים לתת ג' מחצית השקל מכספם [ומפורסם המנהג לתת גם עבור כל בני הבית]³⁹, ובאופן שההורים עוזרים להם, שיוכלו לתת זאת מתוך הרחבה, ושיישאר להם עוד מספיק כסף לצורכיהם, כך שלא יחסר להם כלום⁴⁰.

מנחה: התפילה – "בשעה מאוחרת"⁴¹. וידבר וקטורת, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל' כבשחרית, לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים 'דרשו ה' בהמצאו', ומברך אחר כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁴². גם היחיד אומר 'ענגו בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע", ואם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה) אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'יהי לרצון' האחרון, והש"ץ אומרו כבשחרית בין 'גואל

ע"ד "אוריין תליתאי לעם תליתאי" רמז למתן תורה בפורים 'קיימו מה שקיבלו כבר', התוועדויות תש"א ח"ב עמ' 332. ועניינה: נתינה בבת אחת סכום השווה לכל – עבודה שלמעלה מגדרי האדם, 'התוועדויות' תש"נ ח"ב עמ' 311.

39 מג"א סי' תרצ"ד ס"ק ג מהגהות מיימוניות, כף החיים שם ס"ק 39) כו, 'דרכי חיים ושלוש' סי' תתמ"ג, שיחת תענית אסתר תשמ"ט – 'אוצר' עמ' רנג. – ולכאורה כאשר הם נותנים בעצמם, אין האב צריך לתת עבורם.

40 שיחות קודש תשנ"ב ח"ב עמ' 787. ובספר המנהגים שם, שהאדמו"ר נותן מחצית השקל גם בעד הרבנית ובנים ובנות קטנים, ע"כ. וכמו ששינו (שקלים פ"א מ"ה) "אם שקלו – מקבלים מהם". אגב, מלשון הרבי "מחצית השקל" משמע כמנהג הרווח שאין נוהרין מלומר שנותנין ל"מחצית השקל", ולא כמ"ש בלוח א"י ועוד לומר דווקא "זכר למחצית השקל" (ע"ד החשש "שלא לייחד בשר לפסח" בסי' תסט, ע"פ מסכת סופרים פכ"א ה"ד, סידור רע"ג, שו"ת גאוני מורח ומערב סי' מ, שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' עד ועוד). והטעם נתבאר בשיחות קודש תשכ"ו עמ' 219, כיוון שמוכח מהגמ' ב"ב ט"א, ורש"י ותוס' שם, וכן מהלימוד לעניני צדקה מהפסוק "כי באמונה הם עושים" שנאמר במחצית השקל – שגם מחצית השקל עניינה 'צדקה', עיי"ש. וראה גם לקוטי שיחות חכ"א עמ' 469. סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 287.

41 ספר המנהגים עמ' 48 ובהערה – ע"פ הגמ' (תענית כו, טע"ב. הובאה להלכה בשו"ע אדה"ז סי' קכט ס"א), שבתענית "שאינו בהן נעילה" נוהגים להתפלל מנחה רק "סמוך לשקיעת החמה".

42 במראות קודש נראה, ש(גם) כאשר היה הרבי ש"ך, התחיל את החציקדיש במנחת תענית ציבור מייד לאחר סיום ברכות הפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגנו במנחת ש"ק), ותוך כדי אמירתו אמרו 'יהללו' והחזירו את ה"ס"ת לארון הקודש. ראה גם ב'סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות' (לרב ראסקין) עמ' שכא.

שני חסידים היו מגישים לרבי משלוח מנות אישי: הרה"ח ר' שלום הכט והרה"ח ר' יהודה לייב ביסטריצקי.

עוגות מעוצבות

אשתקד התפרסמה במוסף 'משפחה חסידית' של 'כפר חב"ד' (פרשת תצוה תשע"ז גליון 1698) רשימה מיוחדת תחת הכותרת "משלוח מנות לרבי ולרבנית" וכך נאמר שם:

"מפורים תשכ"ג, הפורים הראשון מאז עברה מניו ג'רזי לניו יורק, זכתה הגב' איטא ביסטריצקי להכין משלוחי מנות לרבי ולרבנית הצדקנית מרת חיה מושקא וגם לרבנית הצדקנית מרת חנה, אמו של הרבי. בשנים הראשונות היו משלוחי המנות די פשוטים, אך לאחר שנים מספר היא התחילה לבצע רעיונות מיוחדים יותר, המבוססים על דבריו של הרבי. במשך הזמן, כל בני המשפחה עסקו זמן רב לפני פורים במחשבות – איך תיראה העוגה שהיא תשלח לרבי בפורים.

"זכור לי שפעם דיבר הרבי בתענית אסתר על הנאמר 'ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר' – 'ויקר אלו תפילין', ובהתאם לכך עיצבתי את העוגה", סיפרה בעבר, "לעוגה המיוחדת צירפתי בדרך כלל גם וודקה – סמירנוף, וגם חלות מאפה ידיי (ולעיתים מאפה ידי בנותיי) – גם הן היו בצורות מיוחדות וסמליות: פעם בצורת כתר, פעם להגיש את משלוח המנות ורק בעלי והילדים הלכו, אך זכיתי לשמוע תגובות שונות בגלל הקשר שהיה לבעלי עם ר' בערל יוניק ועם המשב"קים, ואף זכיתי להתייחסות אישית מהרבי בכמה הזדמנויות".

לרגל פורים, נדפסו בכפר חב"ד שם (עמודים 14-12) תמונות של חלק מהעוגות שהכינה מרת ביסטריצקי במהלך השנים. תשל"ל: עוגת ספר תורה – בקשר לסיום כתיבת ספר תורה של משיח ביו"ד שבט של אותה שנה. תשל"ב: פסוקי שמו של הרבי הנאמרים בסיום ה"שמונה עשרה". תשל"ג: מזמור שיר ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים (קשור בדברי הרבי באותה תקופה). תשל"ד: טנק המבצעים ומלחמת יום הכיפורים. תשל"ו: צדיק כתמר יפרח. תשל"ז: אריכות

ימים ושנים טובות ("הרבי הסתכל על כל הפרטים ועל כל הכיתובים וחיך מאד"). תשל"ח: דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו. תשל"ט: שלימות הארץ. תשמ"ב: ספר תורה לאחדות ישראל – 'אות בספר תורה'. תשמ"ג: לכתחילה אריבער. תשמ"מ: הדפסת תניא בכל מקום. ו"אך צדיקים". תשמ"ה: הרמב"ם היומי. תשמ"ו: ועשו לי מקדש. תשמ"ז: דידן נצח. תשמ"ט: שנת הבנין – ושנת הילד והילדה. תש"נ: שנת הארבעים לב לדעת. תשנ"ב: מפת ארץ ישראל. תשנ"ג: רפואה שלימה.

היו כמה חסידים שנהגו להעניק לרבי כמשלוח מנות כתי"ק וספרים עתיקים במיוחד יצויין הרה"ח ר' זאב הכהן כץ שליט"א דומה שגם הרה"ח ר' שלום הכט.

תיאור של פורים בוילנא

בביקורם של הרבנים הראשיים לישראל בשנת תשמ"ו ('בצל החכמה' עמ' 309) הוזכרה שאלת הרש"ש לדברי חז"ל "מבטלין תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה", אשר תמה: וכי קריאת המגילה אינה תורה? מדוע כינו זאת חכמים ביטול תורה?!

אמר הרבי בחיוך: "כשראיתי לראשונה את שאלת הרש"ש היה הדבר תמוה בעיני: הרש"ש היה דר בוילנא, מבצרן של הישיבות הליטאיות. ובכן; תארו לעצמכם שיכנס מישהו לישיבה, ויכריז: "שמעו רבותי, הבה 'נלמד' מגילה (מגילת אסתר)" – איש מן הלומדים לא היה מקבל "הצעה" זו! צריכים ללמוד "חושן משפט", "רמב"ם", "מסכת יבמות"; אבל מגילה – הלזה יקרא "תלמוד תורה"?!".

למדן שישכח לאכול

סעודת פורים

לגבי חיוב לימוד התורה בפורים – אמר הרבי – גם כן בחיוך (שם):

כאשר "למדן" מתיישב ללמוד תורה לפני סעודת פורים – איי אפשר לקחת אחריות... שהרי ימצא קושיות רבות, על כל קושיא ימצא תירוץ, ועל כל תירוץ ימצא קושיא נוספת... ובסופו של דבר לא יקיים את מצות סעודת פורים!

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת תצוה

ט' באדר, פרשת זכור

יום בוא כ"ק אדמו"ר ריי"צ נ"ע לדור בקביעות בארה"ב (בשנת ה'ש"ת). יש לנצל יום סגולה זה... להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה בכלל, והפצת המעיינות חוצה בפרט, בכל מקום ומקום, בכל קצווי תבל... באופן של הוספה משנה לשנה...!

קריאת התורה: רצוי לגלול את ספר התורה השני לפרשת זכור (דברים כה, יז"ט) לפני תפילת שחרית, כדי למנוע 'טרחא דציבורא'². שחרית³: מוציאים שני ספריתורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע. מניחים את הספר השני על הבימה (ונשאר על הבימה עד סיום הקריאה בו)⁴ ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת תצא: "זכור..."⁵. לדעה הנפוצה של הפוסקים העיקריים, [קריאת] פרשת זכור היא מן התורה. לכמה

פוסקים גם נשים חייבות בשמיעתה, וכפי שנהגו נשי ישראל [- בדורותינו] לבוא לבית הכנסת לשמיעת פרשת זכור⁷. כתב כ"ק אדמו"ר: "בקריאת פרשת זכור (ופרשת תצא) - וכן בקריאת פורים (ופרשת בשלח): "זכר עמלק" בצירוי או בסגול... נכון לקרות שניהם, ובפרשת זכור (ופרשת תצא) להקדים 'זכר' (צירוי-סגול) ואחר-כך 'זכר' (סגול-סגול) [ובקריאת פורים (ופרשת בשלח) להקדים 'זכר' (סגול-סגול) ואחר-כך 'זכר' (צירוי-סגול)]⁸. כבר לפני כמה דורות כתבו גדולי ישראל שיש לבטל את המנהג - להכות את 'עמלק' בקריאה זו⁹. הגבהה וגלילה לספר השני¹⁰. אם יש רק ספר תורה אחד, אין מגביהים אחר חצי קדיש, אלא גוללים לפרשת זכור. ומגביהים וגוללים רק לאחר גמר המפטיר, אולם את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר. הפטרה: "כה אמר ה' צבאות, פקדתי..." (שמואל א' טו, ב-לד)¹¹. אם קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה

(1) משיחת ט' אדר ה'תשנ"ג, שה"ש תשנ"ח א"ע עמ' 332.
(2) לוח דבר-בעתו (ע"פ הנפסק בס"י קמד ס"ג שאין גוללין ס"ת בציבור, וע"ש בב"ד"ה וכתב המרדכי).
(3) אין נוהגים מאכילה קודם שחרית, כמנהגו כל ימות השנה, על-אף ש"א (נטעי גבריאל הל' פורים פ"ט ס"ט) שאין לאכול או יותר משיעור טעימה. והטעם, שאף שבשמיעת פ' זכור מקיימים היום מ"ע דאורייתא כפסק אדה"ז, הרי גם במ"ע מה"ת אפשר לאכול כשאין חשש שישכח לקיים המצוה (ראה הנסמן בפסקי תשובות ס"י רלה אותיות ח"י), וכיוון שאנו שומעים זאת במניין קבוע שרגילים להתפלל בו, אין חשש שישכח. ומה שאין טועמין קודם "מצוה חביבה", אין זה שייך למצות מחייבת עמלק, כמ"ש בכף החיים (תרפ"ה ס"ק כט) שאין מברכים על השחטה, אפילו של אה"ע. ובפרט אם נאמר שמצוה זו מקיימים גם בהזכרת מעשה עמלק בכל יום (שערי המועדים, פורים, ס"י מרמוז) - ה"ז מצוה שבכל יום, ואין בה חביבות (הרב שבת ש"י פרידמן, צפת ת"ו).
(4) שערי אפרים שער י"ב.
(5) לוח כולל-חב"ד.
(6) שו"ע אדה"ז ס' רפב ט"ז [הכוונה רק לעצם עניין הקריאה בציבור, אך פרטי הקריאה - בשבת זו דווקא וכו' הם מדרבנן, ראה סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 341 הע' 3 בשו"ג]. וראה בהנסמן באנציקלופדיה תלמודית כרך ב עמ' קסו, ערך 'ארבע פרשיות' הערה

אחרת, קורא אחריה הפטרת פרשת זכור 'כה אמר ה' צבאות, פקדתי', ואם נזכר אחר הברכות - קורא אותה בלא ברכה¹².

יום רביעי

י"ג באדר - תענית אסתר¹³

חולה (אפילו שאין בו סכנה)¹⁴, מעוברת ומניקה¹⁵, ויולדת כל ל' יום¹⁶ - פטורים מהתענית¹⁷. מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר¹⁸. השוכב לישון ובדעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתיה¹⁹. הציבור אומר 'ענגו' רק במנחה. הש"ץ אומר (בחזרת הש"ץ) 'ענגו' בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', 'אם יש בבית'

(12) לוח כולל-חב"ד, ש"פ נח.
(13) טעם נוסף בשם 'תענית אסתר', ראה בלקוטי שיחות כרך ו עמ' 371.
(14) רמ"א ס' תרפ"ו ס"א. וכן המצטער הרבה מכאב עיניים (שם), וזקנים תשושי-כח (כה"ח תק"ג ס"ק ו).
(15) רמ"א שם. והיינו במעוברת אחר מ' יום או שמרגשת חולשה יתירה, ומניקה - בפועל (ראה נטעי גבריאל בין המצרים פ"ה, וש"ג).
(16) דינה כחולה (שו"ע אדה"ז ס' של ס"ה), נטעי גבריאל שם.
(17) לעניין חתן וכלה בז' ימי המשטה בתענית זו דנו בפוסקים, ורבים מקילין. ראה משנ"ב ס' תרפ"ו בשער-הציון ס"ק טז, כף-החיים תקמ"ט סק"י ותירפ"ו סקט"ו וס"ק כח, קיצושו"ע ס' קמא ס"ב, יחווה-דעת ח"ב ס' עח, ונטעי גבריאל נישואין ח"ב פכ"ה ס"ג-ד וש"ג.
(18) בסידור אדמו"ר 'סדר ספירת העומר' כ' שהצום מתחיל בעלות השחר. (וראה בזה: אגה"ת פ"ג, לקו"ש כרך כב עמ' 313 והתקשרות' גיליון קא עמ' 17 בשם הרבי, שהאמור שם לשעה מוקדמת יותר מדבר רק בתענית-תשובה (וע"ע שיחות-קודש - בלתי מוגה - תשנ"ב ח"ב עמ' 494 ע"י ציון 12). אמנם במקור הדיון שהרבי מציין שם בתוספתא תענית פ"ב ה"ה הוא בתענית גשמים, ובגמ' פסחים ב, ב איתא ע"ז 'תענית ציבור' סתם, וברש"י תענית יב סע"א "בכל תענית שהוא אוכל משתחשך, ואפילו בתענית יחיד", וברמב"ם הל' תעניות פ"א ה"ח הובא בבי"ו שו"ע ס' תקס"ד נפסק שהדין שווה בכל תענית שאוכלין בה בלילה "בין ציבור בין יחיד" - ואולי כיוון שהנושא מוקשה "הבו דלא להוסיף עלה", ובפרט שברש"י הנ"ל משמע שתענית ציבור קלה יותר מתענית יחיד).
(19) שו"ע ס' תקס"ד ונו"כ. בכף-החיים שם ס"ק ז אוסר זאת משום אכילה לפני עלות השחר, אבל באג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי הוזהר, מותר לכל הדיעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה.

הכנסת אף רק שלושה מתענים²⁰. ואם אין, אומר ב'שומע תפילה'²¹.

סליחות²²: רגילים לאומן בעמידה²³, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו. מנהגו לאומן אחרי נפילת-אפיים, כסדר המופיע בסידור בהוצאה מעודכנת²⁴. בפיוט אדם בקום ראה הערה²⁵. איל מלך ראה הערה²⁶. בפזמון במתי מספר - במראות-קודש מתענית-אסתר תשמ"ח ניתן לראות ברור שהרבי חזר את כל החרוז הראשון גם בין כל בית ובית. שמע קולנו - ראה הערה²⁷. הרבי בהיותו ש"ץ היה מדלג מלבד תחנון גם 'הרשענו ופשענו'. בסיום הסליחות אומרים חצי קדיש.

קריאת התורה: קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה

(20) ספר-המנהגים עמ' 45, וש"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח-צדק או"ח ס' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח, עיי"ש. ואף באג"ק חט"ז עמ' שיג ובהגהות הרבי ללוח כולל-חב"ד תשט"ז (הובא בלוח זה להיום) מעתיק הרבי רק "ג' מתענים" ללא איזור ה"שבעה שאכלו" כלל (וראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18).
(21) משנה: ברורה ס' תקס"ו ס"ק יג.
(22) גם כשיש חתן בבית-הכנסת אין נמנעים מאמירת סליחות (ראה ב'לוח השבוע' תשנ"ד הערה 10), אם-כי נמנעים מאמירת תחנון, 'והוא רחום', 'א-ל ארך אפים' ו'אבינו מלכנו'.
(23) מובא מס' קיצור של"ה.
(24) ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר-המנהגים עמ' 53, ו'ליקוט טעמים ומקורות' מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות על-פי מנהג חב"ד'. כשהתפלל עם הציבור (כגון בעוברו לפני התיבה בשנות האבילות תשכ"ה ותשמ"ח), לא היה הרבי אומר 'אשמנו', כיוון שכבר אמרו בסדר התפילה, אך בשנת תשכ"ו יצא רק לאמירת ה'סליחות', ואז אמר 'אשמנו' מפני שלא היה זה אצלו בסדר התפילה ('אוצר' עמ' רנ).
(25) בפיוט זה, בבית ד"ה "מקשיב דבר שקר", נדפס אצלנו: "סדר להשתמש בשונים...". (וכן בסידור אוצר התפילות, בניקוד שונה), ולכאורה צ"ל: "סדר" [מלשון "בן סורר ומורה"], כמ"ש בסידורים: יעב"ץ (המקורי, הוצאת אשכול ח"ב עמ' תקכ"ז) ועבודת ישראל (עמ' 619).
(26) בסידור 'תורה אור' עמ' 372, בסליחות דשני וחמישי, תענית ציבור וכו' - נדפס בו 'כמו שהודעת', וכן צולם בסידורי תהלת ה' הישנים ועוד. ואילו במחזור השלם וב'סליחות - מנהג חב"ד (כבסידור הארז"ל להר"ש מרשקוב (קדא)), נדפס תמיד "כהודעת". וכן תוקן בסידורי 'תהלת ה' החדשים בהוצאת קה"ת ארה"ק, אך להעיר מהקלטות תפילת הרבי בסליחות שניתן לשמוע בבירור 'כמו שהודעת'.
(27) פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבנו' ולא עד בכלל. ואחרי "אתה תענה, ה' אלוקינו" סוגרים הארון.